

Jak komunikovat s neslyšícím klientem?

aneb

SVĚT OSOB S VADAMI SLUCHU

Autoři: Mgr. Věra Procházková, Bc. Petr Vysuček

1. ÚVOD

Následující text si dává za cíl přiblížit a srozumitelně popsat mentalitu a způsob života klientů patřící do skupiny lidí s vadami sluchu. Tento text je příspěvkem k tomu, aby práce profesionálů s těmito klienty byla dostatečně efektivní a zohledňující specifické potřeby těchto klientů.

*Proto, aby slyšící člověk pochopil myšlení a prožívání lidí se sluchovými vadami, měl by poznat jejich svět osobně. **Proniknout do světa ticha je velké dobrodružství.** Jestliže se proto rozhodnete, získáte zcela nový pohled na svět, velmi vás to obohatí. **Mezi neslyšícími a nedoslýchavými lidmi najdete mnoho zajímavých a silných osobností.** Tito lidé se museli ve svých životech často dosti tvrdě a neústupně prosazovat, aby naplnili své sny a cíle. Jejich život bývá obtížnější, než je život pro slyšící lidi. Avšak mnoho z nich je na to patričně hrdých. Nelitují, že se narodili se sluchovou vadou, svůj život milují.*

Komunita lidí s vadami sluchu je velmi různorodá. Rozsah druhu a stupně sluchových vad je nekonečně široký a stejně tak osobnost a potřeby jejich nositelů. Tato skupina se liší od jiných skupin lidí s jiným typem vady v tom, že nosí znaky odpovídající charakteristikám menšiny z etnografického hlediska.

Toto vystihuje nový trend, ve své době zcela revoluční a humanistický, který do ČR přichází krátce po roce 1989 ze zemí západního světa. Tento trend prosazuje názor, že **komunita lidí s vadami sluchu neboli komunita neslyšících a nedoslýchavých není skupina zdravotně postižených, ale je to JAZYKOVÁ a KULTURNÍ menšina.** Již v 60. letech studie amerických lingvistů prokázaly, že znakový jazyk je rovnocenný mluvenému jazyku, má vlastní historii a vývoj, gramatiku a znakovou zásobu a je mateřským jazykem většiny neslyšících i nedoslýchavých lidí.

Než byl přijat veřejností laickou i odbornou tento humanistický přístup, život lidí s vadami sluchu byl dosti obtížný. Docházelo k nesprávnému přístupu i k nevhodnému způsobu péče ze strany odborníků, který vedl k poškození mnoha lidí s vadami sluchu a snížení kvality jejich života.

Systém péče je v současnosti v mnohém kvalitnější a ohleduplnější vůči specifickým potřebám těchto našich spoluobčanů, i přesto jejich komunita stále prochází mnoha nesnázemi a setkává se s neporozuměním ze strany slyšícího světa.

Tato publikace si klade za cíl přiblížit svět lidí s vadami sluchu z pohledu výše zmíněného humanistického, kulturně antropologického přístupu.

Pozn. spoluautorů:

Publikace je rozdělena do dvou oddílů. Prvním oddílem (kapitoly 2. – 4. a 8.) vás provází slyšící odborník a v oddíle 2 (kapitoly 5. – 7.) vám představuje svět osob s vadami sluchu oborník, který sám pochází z této komunity.

2. VYSVĚTLENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ A PŘÍSTUPŮ

Nejprve je třeba objasnit zásadní skutečnost. Současný přístup k lidem s vadami sluchu se rozděluje do dvou okruhů:

1) **Lékařské hledisko**, které chápe tyto osoby jako postižené jedince. Lidé s vadami sluchu trpí vadou, kterou je potřeba napravit.

2) **Kulturně antropologické hledisko**, které zastává názor, že lidé s vadami sluchu nejsou postižení lidé, ale tvoří kulturní menšinu, která má vlastní jazyk. Znakový jazyk je přirozený a rovnocenný jazykům mluveným (více bude vysvětleno níže).

V českých zemích přetrvává lékařský přístup k věci (Strnadová, 1998). Kulturně antropologické hledisko však získává více a více zastánců jak v odborné tak i laické veřejnosti.

2.1 Lékařské hledisko

Vada sluchu má mnoho podob a liší se téměř u každého člověka. Záleží na mnoha okolnostech. **Je rozhodující, kdy vada vznikla a kdy byla objevena, která část sluchového vnímání je porušena a jaká péče byla zvolena** (italismus nebo komunikace zahrnující znakový jazyk). **Na každém uchu může být ztráta odlišná.** Může se jednat o kombinaci různých typů postižení u jednoho člověka (Strnadová, 1998) apod.

Existují různé způsoby rozlišování druhů sluchových vad. Nejčastěji se uvádí ta, která pojmenovává přímo nositele sluchové vady a dělicím faktorem je rozsah vady a doba jejího vzniku:

Nedoslýchavý (lehce, středně a těžce)

- ✓ je schopen využít sluchadla, obvykle se již v dětství u něho rozvine mluvená řeč, jeho vzdělávání může probíhat běžným způsobem, komunikuje převážně mluveným jazykem.
- ✓ když je v kontaktu s komunitou N/neslyšících, pak si osvojí i jazyk znakový. Mnozí z nich se cítí být členy této menšiny.

Prelingválně neslyšící

- ✓ prelingválně znamená, že se s těžkou sluchovou vadou již narodil nebo ohluchl před tím, než skončilo období vývoje řeči, cca kolem 5.-6. roku života). Ztráta podle audiometrické klasifikace je v pásmu nad 90 dB.
- ✓ svět ticha je pro ně přirozeností
- ✓ mluvenou řeč vnímají tito lidé jen odezíráním, které je pro ně často značně obtížné a vyčerpávající, sluchový a řečový trénink je pro ně nepřirozený způsob komunikace.
- ✓ pro zdravý sociální, kognitivní a citový vývoj potřebují **komunikační prostředek, který mohou vnímat bez potíží** - jejich mateřským jazykem je znakový jazyk (*bude podrobněji vysvětleno v následující kapitole*)

- ✓ vytváří **jazykovou a kulturní menšinu N/neslyšících** (*bude také vysvětleno níže*)
- ✓ mívají **problémy dorozumět se psanou češtinou** - z důvodů nevhodného vzdělávacího systému vzniká částečná negramotnost (*bude vysvětleno níže*).

Postlingválně ohluchlý

- ✓ vada vzniká, když už je rozvinutá řeč (po 6.roce života nebo v dospělosti), mluva se postupem času zhoršuje, ale zůstává srozumitelnou.
- ✓ je rozdíl mezi ohluchnutím malého dítěte a dospělého člověka - dospělí lidé prožívají ztrátu sluchu velmi špatně psychicky
- ✓ tito lidé se nejvíce učí komunikovat odezíráním, protože chtějí udržet kontakt se slyšícími. Mladí ohluchlí se často naučí znakový jazyk a snadno se včlení do komunity N/neslyšících.

V anglické literatuře se používá výrazů „deaf“ a „hard-of-hearing“.

2.2 Kulturně antropologické hledisko (postížení nebo jiná kultura?)

Komunita lidí s vadami sluchu / neslyšících a nedoslýchavých lidí není skupina zdravotně postižených, ale je to **jazyková a kulturní menšina**. Existuje mnoho argumentů, které zdůvodňují, proč bychom vůči lidem, kteří komunikují znakovým jazykem, měli zaujímat spíše toto hledisko.

Jeden z nejsilnějších argumentů přišel v 60.letech 20.století **americký jazykovědec W. Stokoe** objevil a dokázal, že **znakový jazyk je přirozený a srovnatelný s jazyky mluvenými, má vlastní historii a vývoj, také gramatiku a znakovou zásobu, je mateřským jazykem zejména prelingválně neslyšících lidí.**

- Tento objev dal vzniknout **lingvistice znakových jazyků** (sign linguistics), která výzkum rozvinula a přinesla další důkazy o srovnatelnosti s jazyky mluvenými (Macurová, 2001, s. 69-72).
- Uznáním znakových jazyků za plnohodnotné **se také začal měnit přístup k lidem, kteří jím komunikují**. V západních zemích se během 70.let ve školách postupně prosazuje používání znakových jazyků.
- **Vzdělání sluchově postižených postupně zvyšuje svou úroveň**. N/neslyšící mají možnost studovat na vysokých školách. N/neslyšící rozvíjejí svou činnost v různých směrech. Zejména v umělecké činnosti se rozvíjí jejich kultura. Nahrávají se pohádky a filmy ve znakovém jazyce. Do televize je prosazováno titulování filmů a různých programů. Mnoho změn se odehrává také v legislativě¹. Lidé se sluchovými vadami začínají rozhodovat sami o sobě. Příkladem může posloužit známá Gallaudetova univerzita (je považována za „Mekku“ neslyšících) v městě Whashington, kde od roku 1988 působí ve vedení vysokoškolsky vzdělání neslyšící lidé (Lane, 1996,s.128).

¹ 1981- Švédsko jako první země přiznalo švédskému znakovému jazyku statut svébytného jazyka, červen 1988 - Evropský parlament jednomyslně schválil usnesení o znakových jazycích, ve kterém požádal členské státy, aby oficiálně uznaly své národní znakové jazyky. Slovensko přijalo zákon „O posunkovej reči“ v roce 1995 (GONG 6/98)

- V České republice se s výzkumem českého znakového jazyka začalo v roce 1997 (Macurová, 2001).
- V květnu roku 1998 byl přijat zákon č. 155 o znakové řeči, kterým se daří do určité míry dostávat do povědomí společnosti některé přístupy, které do té doby byly názory pouze jednotlivců (*více bude vysvětleno níže v oddíle 2*).

Z výše uvedených argumentů vyplývá následující:

Přirozený jazyk má své kořeny v kultuře těch, kteří ho používají. Pokud uznáme znakový jazyk za plnohodnotný, pak nás to opravňuje považovat jeho uživatele za kulturní menšinu, která má vlastní jazyk s vlastním historickým vývojem.

Tento přístup zdaleka není vžitý, názory na znakový jazyk se stále různí. Ještě mnoho lidí, odborníků i laiků hovoří o znakovém jazyce jako o chudém, bez vlastní gramatiky, zjednodušené formě mluveného jazyka apod. (Macurová, 2001). **Stále je třeba dokazovat a argumentovat, aby se pozice člověka se sluchovou vadou ve slyšící společnosti zlepšovala a upevňovala.** (více v kapitolách Oddílu 2)

2.3 Lidé s vadami sluchu a jejich vnímání sebe sama

Důležité pro každého člověka je, jak vnímá sám sebe. Stejně tak tomu je i u lidí s vadami sluchu. Stupeň a rozsah vady či doba vzniku vady nejsou tím rozhodujícím faktorem. Rozhodující je, zda se člověk se sluchovou vadou považuje za 1) postiženého nebo 2) za člena komunity N/neslyšících

- 1) Lidé, kteří se **cítí být svou hluchotou omezováni**, cítí se být **zdravotně postiženími**. Nedůvěřují si, trpí pocity hořkosti nad nenaplněným životem. Bývají bojácní a plačtiví nebo naopak zlostní i zlomyslní. Žijí v izolaci, ztrácí pojem o realitě
Toto sebepojetí **vzniká přijetím názorů a přístupů okolního prostředí**, ze kterého člověk pochází (rodina považuje svého neslyšícího člena za postiženého a neschopného samostatného života).
- 2) Lidé, kteří **nepovažují svou hluchotu jako defekt**, handicap či odchylku od většinové normy. Vnímají svou **sluchovou vadu jako přirozenou a určující kulturní rozdílnost**. **Tito neslyšící lidé se ve svém životě většinou plně realizují**, jsou samostatní, rozhodují sami za sebe.

Nový přístup k vadám sluchu přinesl těmto lidem šanci využít lépe své schopnosti a naplnit své sny. Velká část lidí s vadami sluchu to vnímá velmi pozitivně.

Avšak přístup mnoha lidí s vadami sluchu k sobě samým a jejich představa o komunitě N/neslyšících a o znakovém jazyce jsou rozporuplné. Tento rozpor pochází z dětství, kdy rodina nebyla schopná ho přijmout s dostatečným porozuměním a jeho vadu vnímala velmi rušivě a negativně.

Je třeba, aby právě většinová společnost změnila svůj přístup a začala neslyšící a nedoslýchavé lidi považovat za rovnocenné partnery. Neslyšící a nedoslýchaví jednají

pod vlivem svého komplexu méněcennosti a negativních zkušeností. Potřebují podporu ve formě partnerského jednání.

3. JAZYK A JEHO VÝZNAM PRO ČLOVĚKA

3.1 Vliv jazyka na vývoj osobnosti člověka

- Jazyk je **základní podmínkou pro zdravý vývoj každého jedince**. Je to základní nástroj myšlení a porozumění okolnímu světu i sobě sama.
- Přes jazyk **poznáváme, pojmenováváme a uchopujeme okolní svět, rozvíjíme náš vnitřní svět, naše prožívání**.
- Jazyk nám dovoluje navazovat a rozvíjet vztahy s druhými lidmi a tvořit si sebeobraz a vztah k sobě samému.
- Jazyk a řeč má nesmírný **vliv na vývoj našeho myšlení**, zejména v období, kdy probíhá jejich osvojování (*dítě se učí rozumět okolnímu světu a také svému vnitřnímu světu, s rostoucí schopností dítěte používat jazyk roste i jeho schopnost usuzovat a rozvíjí se abstraktní myšlení*).
- Pokud dítě nemá možnost osvojit si jazyk ve svém ranném dětství, má to **ničivé důsledky pro jeho vývoj po celý jeho život**, což se nejvíce projeví v dospělosti, kdy takový jedinec není schopen fungovat plně a samostatně v lidské společnosti a velmi tím trpí.

3.2 Optimální podmínky pro rozvoj neslyšícího jedince aneb Co přináší zahraniční literatura?

Do sedmdesátých let se ve většině literatury mluví o dětech s vadou sluchu jako o retardovaných a omezených, jak v poznávání, tak i v osobnostních stránkách (Myklebust, 1964, Furth, 1966, Conrad, 1977 etc. in Heiling, 1995). Současní autoři se však ptají jinak: „**Je to skutečně vlastní hluchota, co způsobuje omezenost ve vývoji?**“ Jejich studie dokázaly, že nikoli. Skutečnost je následující:

- ✓ U dětí s vadou sluchu, které nemají přístup ke znakovému jazyku, dochází k **jazykové deprivaci a následnému narušení vývoje** vedoucímu k omezení v sociálních znalostech a dovednostech.
- ✓ Když děti nemají dostatečné znalosti v žádném jazyce, pak se jim dostává neúplných informací. Většina událostí jim uniká. Tím **ztrácejí možnost získávat zkušenosti** a z nich se učit o sobě a okolním světě. O mnoha věcech se nedozví a mívají tak potíže se zapojit do okolního dění. Mohou při tom **působit hloupě a neohrabaně**. Při tom se ale téměř vždy jedná o **nedostatečnou informovanost**.
- ✓ Studie ukázala, když neslyšící děti měly přístup ke znakovému jazyku a naučily se ho přirozenou cestou, pak přirozeně zvládly např. pravidla sociální interakce a byly celkově sebevědomější.
- ✓ Již delší dobu je vědecky ověřeno, že **neslyšící děti neslyšících rodičů se rozvíjejí velmi dobře a přirozeně jak sociálně tak intelektově** a že v dospělosti naprosto normálně a plnohodnotně prosperují (Meadow, 1968, Howell, 1984, Braden, 1987 etc. in Heiling, 1995).
- ✓ Výzkumy tak potvrdily a jasně dokázaly, že **používání znaků v komunikaci s neslyšícími dětmi má velmi kladný vliv na jejich vývoj**. (Nordén, 1981,

Greenberg, 1983, Preisler, 1983, Goppold, 1988, Malmstrom, 1991 etc. in Heiling, 1995).

Zajistit optimální podmínky pro rozvoj osoby s vadami sluchu znamená umožnit mu komunikovat a vzdělávat se v jazyku, který je přístupný jeho smyslové výbavě.

4. DŮSLEDKY NEVHODNÉHO PŘÍSTUPU KE SPECIFICKÝM POTŘEBÁM OSOB S VADAMI SLUCHU

4.1 Kořeny agresivního či nevhodného chování osob s vadami sluchu

Předešlé kapitoly obsahují souhrn argumentů, proč je důležité respektovat potřeby našich spoluobčanů s vadami sluchu.

Jedinec, který nemá možnost plného jazykového rozvoje, prodělává komplikovaný a nerovnoměrný růst a vývoj. **Jeho osobnost je tím poznamenána a to se promítá do způsobu jeho vnímání okolí i sebe sama a následně chování.** V naší praxi se setkáváme zejména s těmito znaky:

➤ Nedotvořená (nestabilní) identita

Míníme tím přístup k sobě a vnímání svojí osoby, tvoření sebeobrazu. Tyto důležité složky osobnosti jsou narušeny. **Člověk s neucelenou sebeidentitou nedokáže sám sebe vnímat jako plnohodnotnou osobnost, neumí vnímat své pocity, své prožívání a mnohdy ani své potřeby.** Takový člověk se nedovede docenit, nezná svou pravou hodnotu. Z toho plyne mnoho nesnází (mnohdy i pro něj ohrožujících), se kterými se ve svém životě setkává.

➤ Limitované sociální schopnosti

Což znamená, že **člověk reaguje a chová se neobvykle i nevhodně vzhledem k situacím**, do nichž se dostává. Nezná nebo neumí přijmout všeobecně uznávaná, tzv. nepsaná společenská pravidla. Tyto projevy se týkají hlavně mezilidské komunikace a plynou z výše zmíněné narušené sebehodnoty.

➤ Dětské a sebestředné chování

Patří sem **projevy agrese, neschopnost empatie, netaktní chování.** Vybavme si, jak reagují děti, když mají pocit, že okolí jim nerozumí a nechápe je dost rychle? Rozčílí se, zareagují jistou dávkou agresivity. Člověk, který není schopný se vžít do jiného člověka, pochopit jeho náhled při určitém rozhovoru a který začne mít momentální dojem a pocit, že je okolím nepochopen, pak reaguje podobně jako dítě. Reaguje agresivně, což se většinou podle mínění okolí do dané situace nehodí a je to tedy reakce nesprávná.

Mnozí lidé s vadami sluchu se takto chovají, když jim okolí nerozumí (nesnází se je pochopit). Nedokáží pochopit to, že slyšící, s nimiž komunikuje, nemají např. zkušenosti

s neslyšícími lidmi a tedy vědí velmi málo nebo vůbec nic o jejich komunikaci. V takových momentech **dochází k vzájemnému nepochopení**.

Každý člověk je zvyklý reagovat podle svých aktuálních pocitů a zkušeností. Stejně tak je tomu i u člověka s vadou sluchu. Jeho reakce mohou být z hlediska společenských pravidel a očekávání nevhodné. Odtud pochází mýtus, že neslyšící jsou agresivní, sobečtí a chovají se nezrale... (toto je skutečně jen mýtus a je třeba chápat jeho původ - *další mýty rozebereme v odd.2*)

➤ **Méněcennost, přílišná důvěřivost – riziko zneužití**

Při narušeném sebeobrazu vzniká **pocit méněcennosti, který může neslyšícího dostávat do pro něj téměř nebezpečných situací**. S pocitem méněcennosti mnohdy **vzniká přehnaně důvěřivý vztah k neslyšícímu a zejména pak slyšícímu okolí** („Oni všechno umějí, mohou jim stoprocentně důvěřovat“, „nekouří, nepijí, všechno znají líp“). Příliš důvěřiví lidé **nemají realistický a dostatečně kritický pohled** na druhé. Neodhadnou správně povahu a záměry lidí ve svém okolí. Stávají se tak často terčem zneužívání (v poradně se setkáváme s různými typy zneužívání) a nedokáží se mu bránit právě proto, že jej včas neodhalí a nepochopí

➤ **Hluboké narušení komunikace s nejbližším okolím (rodinou)**

V důsledku nekvalitní komunikace se narušuje základní vztah, vztah mezi dítětem a rodičem i vztahy s ostatními příbuznými. V některých případech může absence kvalitní komunikace mít až fatální dopad na osobnostní vývoj jedince. Vztahy v rodině tvoří a zrcadlí u dítěte základ sociálních dovedností, důvěry k vnějšímu světu a důvěry v sebe.

➤ **Vznik citové deprivace**

➤ **Nerozvinutí svého potenciálu a tedy nedostatečné naplnění svých potřeb a možností**

➤ **Potíže při navazování vztahů** (přílišná idealizace nebo podezřívání, nemožnost zaujmout realistický pohled

➤ **Z důvodů nedostatečné informovanosti a izolovanosti neschopnost zaujmout stanovisko, vytvořit si názor**

➤ **Psychické potíže** (úzkosti, deprese, pocit vykořeněnosti, že nikam nepatří a další)

Člověk, který nemá přístup k plnohodnotné komunikaci, jež by mu umožňovala srozumitelně chápat okolní svět a rozvíjet svůj potenciál, dosáhnout dobrého vzdělání a žít samostatný život, **má sklon být v dospělosti závislý na svých rodičích, nemá důvěru ani v sebe ani v okolní svět, stahuje se do ústraní a dochází k nezdravé izolovanosti**. U těchto lidí často vzniká mnoho psychických potíží, žijí v neustálém neporozumění a strachu.

4.2 Diskriminace neslyšící menšiny

Výše uvedený humanistický (kulturně antropologický) přístup se do jisté míry daří v ČR prosazovat. Přesto s tímto přístupem mnozí odborníci v ČR stále nesouhlasí a nepřijímají ho. Tím ovlivňují většinovou slyšící veřejnost, která je o této problematice nedostatečně informována a snadno tak přejímá nehumánní názory (*viz Kapitola o mýtech a předsudcích v odd. 2*).

- Komunita Neslyšících je proto stále v určitých směrech **diskriminována**.

Příčiny diskriminace

System péče a vzdělávání pro tuto cílovou skupinu v České republice byl (a stále je) nedostačující, protože často používal neefektivní způsoby péče:

- **Preferování orální metody**, což se ukázalo jako nevhodné a v mnohých případech i škodlivé.
- **Podceňování úlohy znakového jazyka.**
Některými odborníky není znakový jazyk přijímán a je považován za zjednodušenou formu mluvené češtiny. Nejsou si vědomi nebo odmítají připustit, že znakový jazyk hraje klíčovou úlohu ve vývoji neslyšícího dítěte. A rodinám, kterým se narodilo dítě se sluchovou vadou, doporučují pouze orální metodu.
- **Omezená a útržkovitá informovanost a špatný přehled o tom, co se děje v okolním světě**, velmi ovlivňuje osobnostní vývoj a psychický stav této menšiny a následně kvalitu jejího života.
- **Nedostatečný vzdělávací systém (částečná negramotnost osob s vadami sluchu)**
 - i přesto, že dochází k velkému zlepšení, systém ještě úplně nevyhovuje specifickým potřebám lidí s vadami sluchu.
 - zejména v minulosti tento **systém vedl k omezené informovanosti neslyšících a nedoslýchavých lidí**. Tak dochází k **neschopnosti orientovat se v psané a tištěné češtině** a komunikovat v ní (zejména prelingválně neslyšící lidé proto mají velké problémy písemně se vyjádřit a porozumět psanému textu)
 - **částečná negramotnost způsobená vzdělávacím systémem způsobuje u slyšících lidí názor, že lidé se sluchovou vadou jsou mentálně postižení a v mnohých ohledech neschopní**. Je třeba brát v úvahu, že lidé se sluchovým postižením prošli vzděláním, které nebylo uzpůsobeno jejich specifickým potřebám, zejména co se týká výuky gramatiky a slovní zásoby češtiny.

V oddíle 2 budete mít možnost seznámit se s **MÝTY a PŘEDSUDKY²**, které kolují mezi slyšícími lidmi. Tyto mýty a předsudky zapříčinily již mnoho nedorozumění a lidského utrpení

Důsledky diskriminace a působení mýtů se projevuje v mnohých rovinách života, např.:

- **v rodině** (může docházet k nepochopení a nerespektování specifických potřeb sluchově postiženého člena rodiny, rodina ho podceňuje, brání mu získat samostatnost)
- **ve vzdělání** (nedostatečný individuální přístup a nepochopení jinakosti, nerespektování specifických potřeb cílové skupiny, nedostatečné podmínky pro vzdělání apod.)
- **v kontaktu s úřady, institucemi, s legislativou** obecně (podceňování, působí zde mýty výše uvedené)

² Opakovaně se o neslyšících mluví jako o jedincích, *kteří neumějí správně chovat, mívají potíže v sebeovládání, jejich myšlení je vázáno na konkrétní realitu* (jinými slovy, nejsou schopni chápat abstraktní pojmy jako je např. láska, přátelství apod.) *Komunikace s nimi je natolik obtížná, že se omezuje na sdělení nejnutnějšího*. Dále je poukazováno na *omezenou schopnost chápání psaného textu, nízké čtenářské schopnosti* a podobné teorie. Pokud si tyto materiály prostuduje člověk, který s neslyšícími nemá žádnou zkušenost, získá velmi zkrácené představy. Tímto způsobem se neslyšícím a jejich komunitě velmi škodí.

Dovolím si konstatovat, že odborníci, kteří píší tyto charakteristiky, mají většinou mizivé nebo žádné zkušenosti s neslyšícími. Mnohé z těchto výroků jsou oprávněné, ale jen tehdy, pokud se zmiňovaná tvrzení uvedou v patřičném kontextu. Je třeba osvětlit, že takto se chovají jedinci, kteří **neměli ve svém dětství přístup k funkčnímu komunikačnímu prostředí (to je u neslyšících dětí většinou znakový jazyk) a také neměli dostatečnou podporu svých blízkých.** (Procházková, INFO Zpravodaj 2005)

- v **kontaktu s lékaři a zdravotnickými zařízeními** (podceňování, působí zde opět mýty výše uvedené)
- v **zaměstnání** (neslyšící i nedoslýchaví lidé mnohdy vykonávají práci, která neodpovídá jejich skutečným schopnostem a v nevhodných pracovních podmínkách a málo informovaných kolektivech o tom, jak jednat s neslyšícím nebo nedoslýchavým kolegou)

5. HISTORIE

aneb „Jaký byl život neslyšících a nedoslýchavých lidí dříve a jak žijí dnes“

Minulost a současnost života nás, neslyšících a nedoslýchavých lidí, se liší zásadně. V minulosti jsme prožili hodně utlačování a diskriminace. Slyšící lidé nás nedokázali správně docenit. Respekt vůči kultuře neslyšících a znakovému jazyku byl minimální nebo žádný.

5.1 Před nástupem komunismu

Avšak je zajímavé, že starší neslyšící lidé velmi rádi vzpomínají na dobu před nástupem komunismu. Tehdy ve školách pro děti sluchově postižené bylo dovoleno používat znakový jazyk, zejména v církevních školách, o které se staraly řádové sestry. V té době, jak říkali moji rodiče, „měli neslyšící prostě krásný život.“

Jedinou nevýhodou bylo, že tehdejší školní režim neumožňoval dětem vracet se domů z internátu na každý víkend, jako je tomu teď v posledních letech, ale jen o letních prázdninách nebo na Velikonoce a Vánoce. To platilo hlavně pro děti z chudých rodin. Děti bohatých rodičů směly domů i na víkend. V té době neexistovalo nic, jako je dnes průkaz ZTP. Neslyšící neměli žádné slevy a to byl důvod, proč jen děti z bohatých rodin směly domů i na víkendy.

Nebylo ideální, když děti jezdily domů tak zřídka. Občas se stalo, že rodiče na děti doslova zapomněli, jako se to stalo mé mamince. Bylo zvykem, že rodiče si své dítě z internátu na prázdniny sami odvezli. Jedno léto se ale má maminka svých rodičů nedočkala. Jedna z vychovatelek měla cestu stejným vlakem. Mou maminku tak mohla doprovodit, ale jen do zastávky, kde maminka vystoupila. Pak už musela domů dojít sama. Rodiče mé matky akorát pracovali na poli, když spatřili dcerku na zápraží. Ihned si uvědomili, co se stalo.

Lidé se domnívají, že i pro neslyšící dítě je lepší být s rodinou a do školy denně dojíždět. Avšak mnozí neslyšící vyprávějí, jak se jako malí na internát těšili, protože doma máločemu rozuměli a nudili se.

5.2 Zákaz znakového jazyka, prohlubování diskriminace

Když začala doba komunismu, život neslyšících se stal složitější. Všechny řádové sestry, které uměly komunikovat ve znakovém jazyce, musely školy pro sluchově postižené opustit. Místo nich tam začaly pracovat mladé nezkušené vychovatelky, které znakový jazyk neovládaly. Na neslyšící děti jen mluvily, používaly jen oralismus. Nastal velký zlom

k horšímu. Děti nebyly schopné vychovatelkám porozumět a ony zase dětem. Děti v takovémto nepřijímajícím prostředí přestaly spolupracovat, začaly různě provokovat a chovat se agresivně.

Zhoršování systému péče o neslyšící děti se prohlubovalo. Na školách pro neslyšící děti byl **vydán zákaz používat znakový jazyk**. Neslyšící děti byly vyučovány jen mluveným jazykem, učitelé na ně směli jen mluvit. To bylo pro děti většinou nesrozumitelné a velmi únavné. Atmosféra a vztahy s učiteli se zbytečně horšily. Ani neslyšící děti nesměly používat znakový jazyk. Jakmile byl někdo přistižen, že ukazuje, následoval fyzický trest např. bití pravitkem a různé jiné formy týrání, nebo dítě muselo do rohu „na hanbu“ apod. Nejvíce ale byly dětem svazovány ruce za zády.

5.3 Současnost není bezproblémová

Je třeba říci, že někteří učitelé tímto způsobem pracují i v současné době. Dnes velmi záleží na vedení školy, zejména pak na řediteli školy.

Například ve škole na Smíchově působí ředitel, který neslyšícího člověka nepovažuje za rovnocenného a rovnoprávného partnera, považuje ho za „postiženého člověka“. Odmítá přijmout skutečnost, že neslyšící člověk je např. schopen vystudovat vysokou školu či mít partnera, děti a rodinný život. O tomto řediteli je také známo, že neuznává neslyšící učitele, i přestože mají VŠ vzdělání. Podobný přístup k neslyšícím mají i další ředitelé škol pro neslyšící děti a mládež.

Hovořili jsme o profesionálech, kteří neustoupili od zastaralých a nevyhovujících metod, ačkoli svět neslyšících a nedoslýchavých znají už řadu let.

Jiná situace je v laické slyšící společnosti. **Předsudky, nedůvěra a nevhodné chování vůči lidem se sluchovou vadou má kořeny v nedostatečné informovanosti.** Věříme, že pokud se slyšící lidé blíže seznámí se světem lidí, kteří komunikují znakovým jazykem, budou k nám ohleduplnější a otevřenější. Proto se v posledních letech snažíme šířit informace o znakovém jazyce a kultuře N/neslyšících formou nejrůznějších přednášek a kurzů pro lékaře a zdravotní sestry, pro úředníky, pro veřejnost a další.

V současnosti se lidem se sluchovými vadami daří lépe než v minulosti. Více se o jejich světě hovoří, např. v některých televizních i rozhlasových pořadech. V Praze mohou neslyšící již několik let navštěvovat některá divadelní představení, protože jsou tlumočena do znakového jazyka a v Brně pravidelně účinkuje soubor neslyšících herců pantomimy. Více informací získáte na webových stránkách Divadla Neslyším (www.neslysim.cz) nebo České komory tlumočnicků znakového jazyka (www.cktzj.com).

5.4 Předsudky a mýty o komunitě N/neslyšících

V průběhu přednášek pořádaných na téma „Svět N/neslyšících“ se setkáváme s nejrůznějšími dotazy a názory, kteří slyšící lidé vyslovují. Z těchto dotazů a projevených názorů lze usuzovat, jak slyšící lidé smýšlejí o neslyšících. Nejvíce se objevovaly následující:

- ✓ Z celodenního používání ČZJ bolí neslyšící ruce.
- ✓ Český znakový jazyk je primitivní.
- ✓ Český znakový jazyk nemá gramatiku.
- ✓ Český znakový jazyk používají pouze hloupí neslyšící, chytrí používají češtinu.
- ✓ Mohou neslyšící jezdit autem?
- ✓ Co dělají neslyšící během dne? Sedí doma celý den?
- ✓ Když neslyšící pořád ukazují znakovým jazykem, nebolí je ruce?

- ✓ Neslyšící nemohou poslouchat hudbu, tak neradi chodí na disco a na zábavy.
- ✓ Neslyšící neví, že jeho dítě pláče, neslyší ho, nevšimne si.

Na podkladě informací, které byly doposud v této publikaci uvedené, lze snadno usoudit, zda jsou tyto názory a otázky odlišné od reality nebo realitě odpovídají.

Mýty

Jak vznikají?

- Většinou **na podkladě jedné negativní zkušenosti osobně prožité nebo získané z doslechu.**
- Tam, kde převládá **nedostatečná informovanost** široké (slyšící) laické i odborné veřejnosti

Co mýty a předsudky způsobují?

- **Škodí** lidem s vadami sluchu – jsou podceňováni, mnozí slyšící lidé s nimi jednájí nadřazeně a odtahují se od nich, nepovažují je za rovnocenné partnery.
- Jsou **příčinou nepochopení** specifických potřeb lidí s vadami sluchu
- Jsou **příčinou nesprávného přístupu** k lidem s vadami sluchu

Mýty mívají následující podobu:

- lidé se sluchovým postižením jsou **mentálně a sociálně nevyspělí**,
- lidé se sluchovým postižením jsou **nesamostatní a jinak neschopní**,
- lidé se sluchovým postižením jsou **egoističtí a jednájí sobecky, sledují jen své zájmy**,
- lidé se sluchovým postižením se chovají **agresivně a zlostně**,
- lidé se sluchovým postižením přemýšlí jen na úrovni **konkrétního myšlení, abstraktního nedosáhnou**, protože znakový jazyk je jen omezený a zjednodušující komunikační prostředek.

V zájmu zlepšování pozice N/neslyšících lidí v lidské společnosti je třeba tyto **mýty neustále vyvracet**, aby jejich negativní účinky byly co nejmenší. Je třeba **neustále zvyšovat informovanost slyšící společnosti**

6. IDENTITA NESLYŠÍCÍHO ČLOVĚKA

Utváří se přirozeně od dětství a má na ni velký vliv mnoho faktorů - **sociální schopnosti** se formují **v rodině** s rodiči a sourozenci, v širší rodině, ve vztazích s vrstevníky, dále **zkušenosti se světem slyšících a neslyšících**.

Rozvoj identity brzdí:

- 1) trvalé zapojení neslyšících do slyšícího prostředí,
- 2) nedostatečný kontakt s komunitou Neslyšících,
- 3) nedostatečné informace o historii komunity Neslyšících a jejich jazyku,
- 4) nedostatek kontaktu s neslyšícími vrstevníky,
- 5) nedostatek pozitivních vzorů z komunity Neslyšících.

Rozvoj identity podporuje:

- 1) styk s Neslyšícími vrstevníky,

- 2) znalost problémů Neslyšících,
- 3) znalost znakového jazyka,
- 4) znalost kultury a vývoje komunity Neslyšících.

Rozvíjení identity je proces na celý život N/neslyšícího. Někdo svou identitu objeví až později v životě. Znamé jsou příklady lidí se sluchovými vadami, které **ve vytváření identity brzdily negativní názory na hluchotu** v okolí.

Neslyšící **nemusí mít jen jednu identitu.** Většinou se mladí lidé snaží hledat rovnováhu. Rozvíjejí svou identitu na dvou stranách. Ve světě slyšících a ve světě Neslyšících.

Je méně těch, kteří k identitě Neslyšících dospějí **přírozenou cestou** za podpory prostředí.

7. KOMUNIKACE NESLYŠÍCÍCH A JEJICH JAZYK

7.1 Český znakový jazyk a znakovaná čeština

Tato kapitola se bude věnovat komunikaci Neslyšících a jsem si jistý, že Vás to zaujme.

Slyšící lidé většinou nemají ani tušení, že **pro Neslyšící je český jazyk cizím jazykem. Český jazyk není mateřským jazykem N/neslyšících,** přestože nají českou národnost. Znamená, že je to pro nás druhý jazyk. Náš přirozený jazyk je jazyk znakový. Ne znaková řeč nebo znakovaná čeština. Určitě je to pro Vás zmatené, když existují slovní spojení typu „**Znaková řeč**“, „**Znakový jazyk**“, „**Znakovaná čeština**“. Mimochodem, už jste o tom někdy slyšel? Pokud ne, vezměme si na pomoc zákon číslo č. 155/1998Sb. – Zákon o znakové řeči:

Znaková řeč (§3) – znakovou řečí se pro účely tohoto zákona rozumí český znakový jazyk a znakovaná čeština.

Český znakový jazyk (§4) – Český znakový jazyk je základním dorozumívacím jazykem Neslyšících v České republice. Český znakový jazyk je přírozený a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně – pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní částí trupu. Český znakový jazyk má základní atributy jazyka, tj. znakovost, systémovost, dvojí členění, produktivnost, svébytnost a historický rozměr, a je ustálen po stránce lexikální i gramatické.

Znakovaná čeština (§5) – Znakovaná čeština je umělý jazykový systém, který usnadňuje dorozumívání mezi slyšícími a neslyšícími lidmi. Znakovaná čeština využívá gramatické prostředky češtiny, která je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována. Spolu s jednotlivými českými slovy jsou pohybem a postavením rukou ukazovány odpovídající znaky českého znakového jazyka.

Proto, aby bylo možné správně pochopit, v čem je rozdíl mezi znakovanou češtinou a českým znakovým jazykem, uvádím **ukázky z praxe**, jak jsou tlumočeny české věty do znakované češtiny a do českého znakového jazyka:

Věta v češtině zní: „Jak se jmenujete?“

Znakovaná čeština: JAK + SE + JMENUJETE
Český znakový jazyk: JMENO + VASE + CO

Další příklad: „Moje maminka pracuje v bance“.

Znakovaná čeština: MOJE + MAMINKA + PRACUJE + V + BANCE.

Český znakový jazyk: MAMINKA + MOJE + BANKA + PRACUJE

Možná si říkáte, že je to velký rozdíl. Ano, je to tak. Je to prostě jiný jazyk, než je mluvená čeština. S češtinou nemá vůbec nic společného. Mají svou gramatiku, vlastní systém a pravidla jako každý jiný jazyk.

☺Pozor, jen pro zajímavost: Znakový jazyk **NENÍ** mezinárodním jazykem.

☺Pokud se zajímáte o znakový jazyk, máte možnost ho poznat a naučit se komunikovat s Neslyšícími. Můžete se přihlásit do kurzů, které pořádá organizace **Pevnost – České centrum znakového jazyka** na internetových stránkách www.pevnost.com

Zamyslíme-li nad výše uvedeným zněním zákona, zjistíme, že termín znaková řeč je pouze nadřazeným pojmem pro dvě naprosto rozdílné věci – přirozený, plnohodnotný jazyk a umělou znakovanou češtinu. **Můj názor je, že termín „Znaková řeč“ prostě neexistuje**, je to příliš obecný pojem a to je největší problém. Proč? Je to zavádějící, a vždy dojde k nedorozumění, oč se vlastně jedná. Člověku, který řekne „Znaková řeč“, já těžko rozumím, co má na mysli. Je mi jasné, že není dobře informován a nemá povědomí o Neslyšících. Proto chci podotknout, že pro Neslyšící není vhodné, když jsou nuceni učit se český jazyk stejně, jako se ho učí slyšící. Neslyšící potřebují, aby se češtinu učili stejně, jako se slyšící Češi učí cizí jazyk, např. angličtinu. Dnešní vzdělávací systém toto stále nerespektuje.

7.2 Stav vzdělávání Neslyšících

A jak to vypadá ve škole? Jak komunikují učitelé s dětmi? Ve škole pro Neslyšící pracují slyšící učitelé, kteří ovládají český znakový jazyk asi jen v 10%. Pak jsou tu učitelé, asi okolo 50%, ovládají znakovanou češtinu, což je pro děti nepřirozený a umělý systém. Ostatní učitelé mají jen pasivní znalosti a používají mluvený jazyk.

Kde je ale ta 100% bezproblémová komunikace? Je nepochopitelné, když učitelé pracující na těchto školách již řadu let nevědí, že pro Neslyšící není přirozeným jazykem český jazyk. Jak mohou po dětech požadovat rozumět českému jazyku, když oni, učitelé, neumí jejich znakový jazyk? Kde je tedy jejich právo na vzdělání v jejich přirozeném jazyce?

Ve většině případech se používá **orální metoda**, která je pro děti **psychicky náročná**. **Je vyčerpávající neustále se dívat na ústa** učitelů, i když dobře artikulují. **Důležitou připomínkou je, že schopnost dobře odezírat lze vydržet max. 20 minut!!!** Poté jsou děti unavené a neudrží pozornost a zlobí. A ještě k tomu trvá vyučovací hodina 45 minut 4 –7krát denně. **Výsledek je zmatek, nepochopení látky, nejasnosti v českém jazyce a také kázeňské problémy, což není vinou dětí.**

Jediné východisko je, že se musejí učitelé naučit znakový jazyk, jen tak to bude ideální. Mohu to potvrdit z vlastní zkušenosti asistenta českého jazyka (jsem prelingválně neslyšící). Když jsem poprvé učil, děti se na mě celou dobu upřeně dívaly, dávaly moc dobrý

pozor, ani nerušily, a když jsem jim položil nějakou otázku, nečekal jsem, že se děti budou poctivě hlásit, dokonce někteří takovým způsobem, že málem převrhly svůj stůl.

Opravdu je moc důležité se přizpůsobit vlastnímu mateřskému jazyku Neslyšících, jinak komunikace nepřináší efekt a vůbec nemá smysl.

7.3 Pravidla komunikace s Neslyšícími

Je potřeba, aby slyšící lidé při komunikaci s lidmi s vadami sluchu měli na paměti **následující pravidla komunikace s Neslyšícími** (v případě, že nebude nablízku tlumočnick a nebudou ovládat český znakový jazyk):

- A. nehovořte příliš rychle,
- B. nezakrývejte si tvář,
- C. nekřičte,
- D. neotáčejte se, když hovoříte, zády,
- E. ať je vám pěkně vidět na rty,
- F. upozorněte, než začnete mluvit,
- G. pokud Vám Neslyšící nebude rozumět, neutečte, vezměte si papír a napište mu to,
- H. při upozorňování neklepejte Neslyšícímu na hlavu a záda, ale jen na ramena a horní část paže.

7.4 Čeština je pro Neslyšící cizí jazyk...

Už jsem vysvětlil, že čeština je pro české Neslyšící cizí jazyk a český znakový jazyk je jejich mateřským jazykem. Český jazyk se Neslyšící „musí“ naučit.

Nemůžete se spolehnout, že se domluvíte přes „tužku a papír“. Může lehce dojít k nedorozuměním a omylům, které mohou mít pro Neslyšícího velmi vážné dopady.

Chtěl bych ještě poznamenat, že mnoho slyšících lidí si vůbec neuvědomují, že pro Neslyšící není snadné rozeznat a porozumět českým frazémům, které jsou v češtině tak často používané:

Je pod obraz.
Udělal jste si o tom nějaký obrázek?
S tím si hlavu nelam!
Nech to plavat.
Má hroší kůži.
Dělá z komára velblouda.
Vyloží karty na stůl.

Pro slyšící Čechy je to něco každodenního a přirozeného, ale pozor, při jednání s Neslyšícím klientem musíte mít vždy na paměti, že jedná jako CIZINEC. Pro jednodušší představu to lze přirovnat k tomu, jako kdybyste potkali Angličana, který právě studuje v ČR češtinu. Budete jistě ihned schopni odušit, že mu nemůžete říci vše jako rodilému Čechovi (např. zmíněné frazéry). Hned se mu přizpůsobíte a budete mluvit jednoduššími a jasnějšími větami. Tak to stejné PLATÍ pro Neslyšící.

☺ Jen pro zajímavost, že u ČZJ také máme vlastní frazémy.

7.4 Co dělat, když nebudete Neslyšícímu rozumět nebo on Vám, když jste se snažili při dopisování s papírem?

Důležitou roli v životě Neslyšících hraje **tlumočnický znakový jazyk**. Není to vůbec žádná ostuda. Toho si může **slyšící i neslyšící** klient objednat zde:

Centrum zprostředkování tlumočnicků pro neslyšící

Hábova 1571, 155 00 Praha 5 – Stodůlky

email: tlumoceni@gong.cz

internet: www.gong.cz/tlumoceni

tel./fax.: 251 613 623, SMS: 776 701 502

Když si objednáte poprvé, tak Centrum od Vás bude potřebovat Vaše údaje: Jméno, trvalé bydliště, kontakt (mobil, tel, email), a pak můžete hned napsat **objednávku** (při příští objednávce už není třeba psát své údaje. Avšak vždy musíte mít napsané následující:

1) vaše jméno, 2) kdy bude tlumočení, 3) v kolik hodin a kde (přesná adresa), 4) téma situace (aby pracovníci Centra mohli hledat vhodného tlumočnicka) - stačí napsat např. Lékař, Soud, Jednání, Smlouva atp., 5) jméno tlumočnicka (pokud máte někoho vyzkoušeného nebo doporučeného) 6) napsat, zda chcete tlumočnicka do znakového jazyka nebo do znakové češtiny (jen pro informaci: můžete si také objednat artikulačnicka tlumočnicka nebo tlumočnicka pro hluchoslepé).

Centrum je otevřeno od pondělí do pátku od 7h do 17h. Můžete si objednat opakovaně – podle potřeby a to bezplatně. Všechny finanční prostředky hradí od MPSV. Doporučujeme udělat objednávku tři dny předem, protože vůbec není lehké najít tlumočnicka.. Avšak pokud se stane něco nečekaného, akutního, můžete si tlumočnicka objednat ihned. Není však zaručeno, že některý bude volný.

Místo působení Centra je v Praze, ale poskytuje služby celorepublikově. Má databázi tlumočnicků, ve které jsou evidováni tlumočnicki z celé ČR. Například když jste z Plzně, objednáte si tlumočnicka v Praze v Centrum a oni Vám vyhledají tlumočnicka v Plzni a okolí. Pokud v tomto regionu nenajdou nikoho, pak zajistí tlumočnicka z Prahy nebo jiné oblasti a on bez problému přijede do Plzně.

Pokud si objednáte tlumočnicka nebo náhodou potkáte Neslyšícího s tlumočnickem, prosím, mějte na paměti, že práci tlumočnicka není pomáhat jemu nebo Vám. Tlumočnick je tlumočnick. **Profesí tlumočnicka je Vám jen tlumočit** – vše co budete říkat a co bude slyšet v okolí, tak bude vždy tlumočit Neslyšícímu. I v takové situaci, kdy úředník říká něco soukromého jinému kolegovi a zároveň mluví o neslyšícím klientovi. POZOR, tlumočnick má

povinnost tlumočit i tyto situace. Neslyšící by měl mít informace o všem, co se kolem něho děje. Pokud by se jednalo o slyšícího klienta, ten by se přirozeně všechno dozvěděl.

Dále, prosím, zachovávejte následující: **Komunikujte přímo s Neslyšícím, nikoliv s tlumočnickem. Vždycky jedněte přímo s Neslyšícím v prvním osobě.** Pro Neslyšící není příjemné, když říkáte: „Tlumočnicku, řekněte mu, aby on mi ukázal svoji občanku“. Nebo „Tohle mu dejte“. Jednodušší bude, když si představíte, že je jako slyšící občan a podle toho se budete tak chovat.

7.5 Etický kodex tlumočnicků

Myslím, že je nesmírně důležité Vás informovat o tom, jak vypadá **Etický kodex tlumočnicků** (zdrojem asociace **tlumočnicků Česká komora tlumočnicků znakového jazyka**):

- 1) Profesionální tlumočnick je osoba, která za úplatu převádí jednoznačně smysl sdělení z výchozího jazyka do jazyka cílového. Je mostem mezi slyšícím a neslyšícím účastníkem komunikace a jejich dvěma odlišnými jazyky a kulturami. Sám nic nevysvětluje, nepřidává ani neubírá. Tlumočí věrně způsob vyjádření, nemění význam ani obsah sdělení. Tlumočnick se nesnaží být aktivním účastníkem komunikace.
- 2) Tlumočnick následuje způsob komunikace preferovaný neslyšícím klientem.
- 3) Tlumočnick přijímá zásadně jen takové závazky, které odpovídají jeho schopnostem, kvalifikaci a přípravě. Nese plnou zodpovědnost za kvalitu své práce. Pokud tlumočnick zjistí, že komunikace s daným neslyšícím klientem je nad jeho možnosti a schopnosti, tlumočení odmítne.
- 4) Tlumočnick přizpůsobuje své chování a oděv přiměřeně situaci, v jejímž rámci tlumočí.
- 5) Tlumočnick je vázán mlčenlivostí, která se týká všeho, co se dozví během tlumočení neveřejných jednání.
- 6) Tlumočnick neodmítne klienta pro jeho národnost, rasu, náboženské vyznání, politickou příslušnost, sociální postavení, sexuální orientaci, věk, rozumovou úroveň a pověst.
- 7) Tlumočnick má právo odmítnout výkon své profese z důvodu pro něj špatných pracovních podmínek, nebo v případě, že by nedokázal být neutrální vůči tlumočenému sdělení, a poškodil tak klienta, svou osobu nebo profesi.
- 8) Tlumočnick sleduje vývoj své profese a její náplně u nás i ve světě, učí se znát kulturu Neslyšících, doplňuje své vědomosti týkající se problematiky sluchově postižených a cíleně zvyšuje svou profesionální úroveň.
- 9) Tlumočnick ctí svou profesi, usiluje o spolupráci s ostatními tlumočnický při prosazování a obhajobě společných profesionálních zájmů.
- 10) Tlumočnick zná etický kodex a dodržuje ho.

Závěr

→ Kdo jsou lidé s vadami sluchu?

1) Lékařské hledisko - chápe tyto osoby jako postižené jedince. Lidé s vadami sluchu trpí vadou, kterou je potřeba napravit.

2) Kulturně antropologické hledisko - lidé s vadami sluchu nejsou postižení, tvoří **JAZYKOVOU a KULTURNÍ menšinu**, která se vyznačuje tím, že její členové se dorozumívají vlastním jazykem – znakovým jazykem.

→ Proč je obtížné se dorozumět s neslyšícími lidmi dopisováním?

Původ jejich neschopnosti vyjadřování se písemnou formou není v jejich nedostatečné inteligenci, avšak **v nevhodném vzdělávacím systému**, který nedostatečně zapracovává specifické potřeby těchto osob do metod vzdělávání.

→ Co dělat, když vaše služby potřebuje klient se sluchovou vadou a vy mu nerozumíte a nejste si jisti, zda on rozumí vám?

Nejlepší je v tomto případě zajistit si tlumočnicka znakového jazyka. Pomůže vám **Centrum zprostředkování tlumočnicků pro neslyšící**.

→ Kdo je tlumočnicka a jaké jsou jeho kompetence?

Profesí tlumočnicka je tlumočit – vše co budete říkat a co bude slyšet v okolí, tak bude vždy tlumočit Neslyšícímu. Komunikujte přímo s Neslyšícím, nikoliv s tlumočnickem. **Vždycky jednejte přímo s Neslyšícím a hovořte s ním v prvním osobě.**